

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ.

Οἱ ἀποπειρώμενοι νὰ περιγράψωσι τὸ ὑπέρλαμπρον κάλλος, τὴν πολυμερῆ μεγαλοπρέπειαν τῶν ἐν Ἀθῆναις ἑορτῶν, εὐρίσκουσιν ἀψύχους τὰς λέξεις, ἄχρους τὰς ἐκφράσεις καὶ οἶονεὶ ἀποτιθέμενοι τὸν κάλαμον ἀνομολογοῦσιν ἐξαίσιον, αἰθέριον, ἀπερίγραπτον τὸ θέαμα· δυσπιστοῦσι πρὸς ἑαυτοὺς μὴ τυχὸν ἐγένοντο παίγνια δεξιᾶς γοητείας, καὶ ἀνακηρύττουσι τὴν πομπὴν ὡς μαγικὴν ὀπτασίαν.

Αἱ Ἀθῆναι, αἱ μικραὶ καὶ κονιοστεφεῖς, ἀπὸ τῶν παλαιτάτων τῆς εὐκλείας αὐτῶν χρόνων, οὐδέποτε εἶδον τοιοῦτον ἐκπαγλὸν μεγαλεῖον· οὐδ' ἄλλη τις ἴσως πόλις τοῦ κόσμου εἶδε ταῦτοχρόνως ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ κραταιοτάτου τῶν ἐθνῶν, δύο αὐτοκρατεῖρας, δύο βασιλεῖς, δύο βασιλίσσας, τὸν μέλλοντα αὐτοκράτορα τοῦ ἀχανεστάτου τῶν Κρατῶν καὶ τὸν μέλλοντα κυρίαρχον τῆς θαλασσοκρατεῖρας Ἀλβιόνος, μετὰ σμήνους πριγκίπων καὶ πριγκιπισσῶν, μεθ' ὑπουργῶν καὶ ἀυλαρχῶν. Ἡ τοιαύτη λαμπρηδὼν τῶν στεμμάτων καὶ τῶν θρόνων περιῆπτεν ἰδιόζων γόητρον εἰς τὸ ἐθνοχαρμύσσον μυστήριον, τὸ συγκινῆσαν τόσον τὰς Ἑλληνικὰς καρδίας καὶ δι' ἱερῶν δακρύων τοσούτους βρέξαν ὀφθαλμούς!

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνεκρούσθη τὸ ἐωθινὸν ἤρχισεν ἡ κίνησις καὶ ὁ θόρυβος ἐν τῇ πόλει, ἀπὸ τῆς ἐβδόμης δὲ ἡδὴ ὥρας τῆς πρωΐας συνέρρεον κατὰ πυκνὰς ὁμάδας ἄνδρες καὶ γυναῖκες πρὸς τὰς ὁδοὺς δι' ὧν ἐμελλε νὰ διέλθῃ ἡ πομπή. Ὅποια τις ἦτο ἡ διὰ τὸ μέλλον θέαμα διῆφα δύναται τις νὰ φαντασθῇ ἐκ τούτου, ὅτι πολλοὶ ἐκ τοῦ πλήθους ἔφερον καὶ ἐδώλια καὶ τραπέζας ἐκ τῶν οἰκῶν των ὅπως ἐπ' αὐτῶν θεῶνται· ἐξώσται ἐνωκιάσθησαν ἀντὶ χιλιάδων δραχμῶν· ἀλλὰ τὰ πάντα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξεληθόντα τῶν ὁρίων τοῦ πραγματικοῦ περιῆλθον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μυθώδους· ἐν ἀγῶγιον ἀμάξης ἐστοίχιζεν 100 δραχμάς!

Τὰ στρατιωτικὰ σώματα κατέλαβον τὰς τεταγμένας θέσεις οὐχὶ ἀνευ ἀψιμαχιῶν τινων πρὸς τὸ συμπυκνούμενον καὶ ὑπερπληροῦν τὰς λεωφόρους καὶ τὰς ὁδοὺς πλήθος. Ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν ἐνεποίει τὸ ἄγλημα τῶν πεζοναυτῶν, ἐξ ἡλιοκαῶν καὶ ῥωμαλέων ἀνδρῶν, ἐτοίμων ν' ἀψηφήσωσι πάντα κίνδυνον, ἱκανῶν εἰς πᾶν τόλμημα. Ἀλλὰ καὶ ἡ γραφικὴ τῶν εὐζῶνων φουστανέλλα ἐφείλκυε τὴν προσοχὴν τῶν ξένων, λέγεται δὲ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπεθεώρησε τὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐκλεκτὸν οὐλαμὸν εὐφημότατα ἔκρινε τὸ λεβέντινον αὐτῶν παράστημα καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἦθος.

Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἐξαίσιαι ἐν τῇ ἑορτασίμῳ αὐτῶν στολῇ· σπανίας φωταυγείας ἀτμόσφαιρα περιέβαλλε δι' ἀμμήτως διαφανοῦς πέπλου τὴν πανηγυρίζουσαν πόλιν, ἐν τῇ κυανίζουσῃ δ' αἰγλῇ τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ ἐκυμάτιζον αἱ σημαῖαι ῥιπιζόμεναι ὑπὸ δροσερεᾶς αὖρας.

Τὴν ἐνδεκάτην ἐκίνησεν ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἡ βασιλικὴ πομπή. Ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις τὸ ἐπιβλητικὸν τοῦ συνόλου, τὴν ἔξοχον καὶ ἐκπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῶν χρυσοῦφάντων στολῶν καὶ τῶν ἀποστιλβόντων παρασῆμων καὶ ἀπαστραπτόντων ἀδάμαντων ἀλλ' ἰδίως ἐξ αὐτῆς τῆς προσωπικότητος τῶν τῆς πομπῆς. Τὸ πλῆθος κατ' ἀρχὰς θαμβωθὲν ἐκ τῆς παρελαυνούσης ἐκείνης λαμπρότητος ἔμεινεν ἀναυδον, ἀλλὰ συνελθὼν ἐξέπεμψεν ἐνθουσιωδεστάτας, φρενητιώδεις ἀνευφημίας.

Δύο πρὸ πάντων πρόσωπα ἐφείλκουν τὰ βλέμματα τοῦ

πλήθους, ἡ Σοφία, ἡ περικαλλὴς καὶ αἰδήμων μνηστὴ τοῦ διαδόχου, ἧς τὴν γλυκεῖαν φουσιγονομίαν καθίστα ἔτι γλυκυτέραν ἡ ἐπ' αὐτῆς διακεχυμένη συγκίνησις, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐν λευκῇ στολῇ καὶ μὲ κράνος ἀποστίλβον, τοῦ ὁποῦ ἀνωθεν τανυσσιπτέρυξ ἀργυροῦς ἀετὸς ἡκτινοβόλῃ μακρόθεν ὡς μετέωρον.

Ἐπὶ τῆς Μητροπόλεως ἐκυμάτιζε τὸ λάβαρον τοῦ ναοῦ· τὸ δ' ἔδαφος αὐτῆς ἦτο ἐπεστρωμένον διὰ μεγάλων ἑλληνικῶν λευκῶν ταπήτων μετὰ κυανῶν καὶ ἐρυθρῶν ποικιλιμάτων. Κατὰ μῆκος τοῦ προσκηνίου τοῦ ἱεροῦ παρετάχθησαν οἱ ἀνώτατοι τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἱεράρχαι, αἱ δὲ χρυσοῦφάντοι αὐτῶν ἀρχιερατικαὶ στολαὶ καὶ αἱ ἐκ πολυτίμων λίθων ἀπαστράπτουσαι μίτραι καὶ τὸ ἦθος αὐτῶν τὸ σεβάσμιον προσέδιδον χαρὰν καὶ ἐξόχου κάλλους καὶ ὕψους εἰς τὴν ὅλην εἰκόνα καὶ ἐκίνουν εἰς ψῆυρον θαυμασμοῦ τοὺς ξένους.

Ὁ ναὸς ἐβρίθε πλήθους. Διπλωμάται, ἐν οἷς ὑπερεῖχε διὰ τοῦ γιγαντιαίου καὶ εὐρύμου αὐτοῦ σώματος ὁ κόμης Βίσμαρκ, ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων βασιλείων, στόλαρχοι καὶ κυβερνήται πλοίων, βουλευταὶ καὶ δήμαρχοι, ἐν οἷς καὶ φουστανελλοφόροι μετὰ χρυσῶν τσαπραζίων, δέσποναι ἐπίσημοι περικόμφοι καὶ πολυτελεῖς ἐσθῆτας ἡμφιεσμένοι, ὑπερέχουσαι ἐπὶ γένει ἑλληνίδες μὲ τὴν ἀναδεικνύουσαν γραφικῶς τὸ πλαστικὸν αὐτῶν κάλλος ἐθνικὴν στολὴν, ἀνέμενον ἐν τῇ Μητροπόλει τὴν βασιλικὴν πομπήν.

Ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ βασιλικοῦ ὕμνου εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν ἡ μεγαλοπρεπὴς συνοδεία. Ἀφ' οὗ κατέλαβον οἱ ἡγεμόνες τὰς θέσεις αὐτῶν, ἡ Αὐτοκράτειρα Φρειδερίκου καὶ ὁ βασιλεὺς ἡμῶν προσέβησαν πρὸς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἱσταμένους Κωνσταντῖνον καὶ Σοφίαν, καὶ ἡ μὲν Αὐτοκράτειρα ἔλαβε τὴν θυγατέρα τῆς ἐκ τῆς χειρὸς ὁ δὲ Γεώργιος τὸν Κωνσταντῖνον, ἀμφοτέροι μετὰ καταφανοῦς συγκινήσεως, καὶ ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐξέδραν ἐφ' ἧς ἴστατο ὁ Μητροπολίτης· ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, ὅπισθεν τοῦ ἀναλογίου ἐφ' οὗ ἦτο τεθειμένον τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἔκειτο ὁ περίφημος λίθος τοῦ Κανᾶ. Ἡ νύμφη ἀβρά, συμπαθεστάτη, ἐπεφάνετο ὡς λευκὴ ὀπτασία. Ἡ ἐσθῆς αὐτῆς, ἀληθὲς ἀριστοτέχνημα ἐξ ἀργυροῦφάντου ὁλοσηρικοῦ, διχαζομένη εἰς τὰ πλάγια συνεδέετο δι' ἀνθέων πορτοκαλλέας καὶ κοσύμβων. Ἐπὶ κεφαλῇς ἔφερεν ἡ Σοφία λευκὸν κρήδεμον μέχρι τῶν ποδῶν καθυκνούμενον. Ὡς μόνον δὲ πολύτιμον κόσμημα ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπταπλῆν σειρὰν μαργαριτῶν συνδεομένην δι' ἀδαμαντίνων πορπῶν, καὶ μέγαν ἀδάμαντα ἐπὶ κεφαλῇς παρὰ τὰ ἄνθη.

Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου· ἡ κατανυκτικωτάτη τελετὴ ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν. Τὸ ἱερὸν καὶ μυστηριώδες τοῦ τόπου, τὸ παράστημα καὶ ὁ τόνος τοῦ ἱερουργούντος, τὸ ἐγτὸς χρυσοῦ καὶ ἀτμοσφαίρας θυμιάματος ἀπαστράπτον ἄδυτον, ἡ ὄρητος μελωδία τοῦ χοροῦ, ἀνύψουν καὶ μετηρσίουν τὰς ψυχάς. Τοὺς δακτυλίου ἀντήλλαξεν ἡ βασιλίσσα, ἀπαρμιλλῶς ὠραία ἐν τῇ ἐθνικῇ αὐτῆς στολῇ, ὥχρ᾽ ἐκ τῆς συγκινήσεως, δακρύουσα ἐκ τῆς χαρᾶς.

Ἀπὸ τῆς Ἀγίας τραπέζης, ἣν ἀπετέλει ὁ ἱερὸς τοῦ Κανᾶ λίθος, κεκαλυμμένος διὰ κυανῆς μετάξης ἀργυροῦς κροσσοῖς διηνηθισμένης, ἔλαβεν ὁ Μητροπολίτης τὰ στέφανα, ἡ μᾶλλον βαρέα ἐκ συμπαγοῦς χρυσοῦ στέμματα ἐκ Ρωσσίας ἐπίτηδες

ἀποσταλέντα καὶ εὐλογήσας ἔδωκεν αὐτὰ πρὸς ἀσπασμὸν εἰς τοὺς δύο νυμφίους, ὧν τὴν στιγμὴν ἐκείνην αἱ χεῖρες ἀσυνειδήτως ἐν ὑπερτάτῃ συγκινήσει συνέβλησαν ἰσχυρῶς ἀλλήλας. Τότε προσῆλθεν ὁ Τσάρεβιτς καὶ ὁ Πρίγκιψ Ἑρρίκος τῆς Πρωσίας καὶ ἐμπήξαντες ἀργυρᾶς περόνας συνεκράτουν αὐτὰ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν νυμφίων, ἀντικαθίστων δ' αὐτοὺς ἐναλλάξ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας καὶ οἱ ἡμέτεροι βασιλόπαιδες Γεώργιος καὶ Νικόλαος.

Κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου πολλοὶ ὑπῆρξαν αἱ στιγμαὶ καθ' αἷς ἡ σεμνὴ ἐκείνη ὁμήγυρις κατενύγη μέχρι δακρύων. Ἡ βασίλισσα Ὀλγα καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα Φρειδερίκου συχνότατα ἔφερον τὸ ῥινόμακτρον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν ᾧ οἱ θεαταὶ ἀπλήστως ἔβλεπον τὴν ἄρρητον συγκίνησιν, οὐχὶ ἄμικτον παιδικῆς τινος ἀμηχανίας, τῶν δύο νεονύμφων.

Ἄλλ' ἡ συγκίνησις ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον ὅτε ὁ Μητροπολίτης ἀναφώνησεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ: „καὶ ὑπὲρ τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας“ ἐν ᾧ τέως ἐμνημόνευεν αὐτῆς ὡς μνηστῆς. Τὸ μυστήριον εἶχε πλέον συντελεσθῇ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Φρικίαις χαρᾶς διέδραμε πάντας· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χαλύβδινος αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὁ ἐπὶ ὦραν ὄλην εὐθυτενῆς ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ξίφους, κατεκλόμενος ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, ὅτε ἠσπάσθη τὴν ἀδελφὴν του· εὐλόγως δὲ ἡ „Ἀκρόπολις“ περιγράφουσα τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀνεμνήσθη τοῦ ὁμηρικοῦ Ἑκτορος ἀποτιθεμένου τὴν περικεφαλαίαν ὅπως ἀσπασθῇ τὸν Ἀστυάνακτα.

Ἰδιαιτέρως παρετηρήθη καὶ ὡς οἰωνὸς ἄριστος ἐχαιρετίσθη ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Τσάρεβιτς καὶ ὁ πρίγκιψ Ἑρρίκος ἐπέθετον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν νυμφίων τὰ στέμματα, ὁ ἥλιος θλώμενος διὰ τῶν χρωματιστῶν ὑάλων τῶν παραθύρων τοῦ ναοῦ περιέλουε διὰ γλυκείας, ῥοδοπορφύρου αἴγλης, ὡς δι' οὐρανίου εὐλογίας, τὰς κεφαλὰς τοῦ λαοφιλοῦς ζεύγους.

Οὐδὲν δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν βροντώδη ἀνευφημίαν, δι' ἣς ἐν ἀκρατήτῃ ἐνθουσιασμῷ ἐχαιρέτισε τοὺς νεονύμφους τὸ ὡς θάλασσα κυματίζον πλῆθος ὅτ' ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰ Προπύλαια τῆς Μητροπόλεως συγκρατούμενοι ἀπὸ τῆς χειρὸς. Αἱ ζητωκραυγαὶ ἐξηκολούθησαν δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ Σταδίου καὶ Αἰόλου, δι' ἣς ἐπανῆλθεν εἰς τ' ἀνάκτορα ἡ πομπή· ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν, τῶν παραθύρων, αἱ κυρίαὶ ἔσειον τὰ μανδύλια, ἔρραινον διὰ ζαχαρωτῶν καὶ ἀνθέων τὴν νυμφικὴν ἄμαξαν, καὶ δι' ἑρῴνης ἀκόμῃ, κατὰ τὸ ἔθιμον τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ ἐζιῶσούν· ὁ γάμος τοῦ διαδόχου καὶ τῆς Σοφίας ἐωρτάσθη χαρμούνως ὑπὸ πάσης οἰκογενείας ὡς γάμος τῶν ἰδίων

τέκνων, τὸ γενικὸν δ' αἶσθημα βεβαίως διηρμήνευε ἀπλοῖκός· φουστανελλοφόρος δῆμαρχος ψιθυρίζων ἐν ᾧ ἀπέμασσε τὰ δάκρυά του: „Νὰ μᾶς ζήσουν τὰ παιδιά μας, νὰ μᾶς ζήσουν!“

Πολλάκις τὸ ἐγκοῦμενον πλῆθος διέρρηξε τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν, τῶν φυλλασσόντων ἐλεύθερον τὸ μέσον τῶν λεωφόρων· ἀπαξ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπεμάκρυνε διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τοὺς συνωθουμένους πολίτας· ἡ πομπὴ ἀτάρακτος, ἀλλὰ βραδύτερον τῆς ὀρισμένης ὥρας, ἐπανῆλθεν εἰς τ' ἀνάκτορα, ἐνθα ἐν μέσῳ μόνον τῶν βασιλικῶν συγγενῶν, τῶν αὐλικῶν, τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐτελέσθη καὶ ὁ προτεσταντικὸς γάμος. Περί τὴν τετάρτην ὥραν μ. μ. τὸ νεόζευκτον ζεῦγος δι' ὥραϊς τεθρίπτου ἄρματος μετέβη εἰς τὸ ἴδιον μέγαρον τοῦ διαδόχου, μετὰ μεγάλην ἀνὰ τὴν πόλιν περιστροφὴν. Μυριάδες λαοῦ ἐν ἐξάλλῃ ἐνθουσιασμῷ ἀνευφήμουν τοὺς λαοφιλεῖς νεονύμφους. Ἀκράτητον τὸ πλῆθος συνεπυκνοῦτο καὶ ἔτρεχε ὀπισθεν τοῦ βασιλικοῦ ἄρματος. Ρόδα, ἀνθοδέσμαι, μικροὶ στέφανοι ἐκ λευκῶν ἰων, βροχιδὸν ἐπιπτον ἐκ τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν δωμάτων. Τὸ βασιλικὸν ζεῦγος βαθέως συγκεκινημένον ἀντεχαιρέτιζε τὸ πλῆθος, ὁ δὲ λαὸς ἦτο εὐτυχὴς βλέπων ἐκ τοῦ συνεγγυς καὶ ἀλλεπαλλήλως τὰς γλυκυτάτας μορφὰς τοῦ Διαδόχου καὶ τῆς Σοφίας.

Οὕτως ἔληξεν ἡ μεγάλη Πανελλήνιος ἐθνικὴ αὐτὴ ἑορτὴ τῶν γάμων τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου Διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου ἐν μέσῳ τῶν ἀπανταχόθεν συρρευσάντων Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ τὰς διαπύρους εὐχὰς σύμπαντος τοῦ Πανελληνίου. Ὁ ἀναλογιζόμενος ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον μὲν τέταρτον τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ Ἑλλὰς δὲν ὑφίστατο εἰσέτι ὡς Κράτος καὶ ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ αἰῶνος τούτου ἡξιώθη ν' ἀποκτήσῃ Διάδοχον λαβόντα σύζυγον τὴν ἐγγονήν, θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν κραταιῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ ἰσχυροτάτου ἔθνους τῆς Εὐρώπης, δ' ἀναπέμψῃ ἐκ βάθους καρδίας θερμὴν εὐχαριστίαν προσευχὴν πρὸς τὸν Πλάστην. Ἐλπίδες, ἐν μαύραις ὥραις ἀπελπισίας ἀδύνατοι καὶ ἀνεκπλήρωτοι φαινόμενοι, ἐξεπληρώθησαν, τὰ ἱερά ὄνειρα αἰῶνων ὅλων ἔγειναν πραγματικότης. Τὰ πυκνὰ νέφη διεσκεδάσθησαν ἀπὸ τοῦ στερεώματος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡλίου χρυσαυγεῖς ἀκτῖνες περιλούουσι τὸ μέλλον αὐτῆς. Ἡ ἐν τῷ νῶϊ τῆς Μητροπόλεως τελεσθεῖσα μεγάλη Πανελλήνιος ἑορτή, ἐνέχει ἔξοχον ἡθικὴν σημασίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα· εἶνε σκοπιὰ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἐθνικοῦ πολιτικοῦ καὶ καθόλου ἱστορικοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀφ' ἣς οὗτος δύναται μεθ' ὑπερηφανείας νὰ προσβλέπῃ εἰς τὸ ἐγγὺς παρελθὸν καὶ ν' ἀτενίζῃ μετὰ θάρρους εἰς τὸ ἀχανὲς μέλλον...

ΕΩΣ ΠΟΤΕ ΘΑ ΓΙΝΩΝΤΑΙ ΠΟΛΕΜΟΙ;

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΧΕΝΧΟΡΖΕΝ.

Τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος τὴν λύσιν ποθοῦμεν πάντες καὶ περιμένομεν ἀνυπομόνως καὶ ἐναγωνίως. Ἐνατενίσωμεν αὐτὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ διατυπώσωμεν ἀκριβέστερον τὴν ἰδέαν ἡμῶν, ἐρωτῶντες: ἀπέναντι τῶν ὑψηλῶν τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ τάσεων, ἀπέναντι τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἐξασκοῦσιν ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων σκέψεων καὶ πράξεων ἡ θρησκεία, ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον, δύνανται εἰσέτι νὰ δικαιολογῶσι τοὺς πολέμους ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν οἱ ἡγε-

μόνες καὶ οἱ τῶν λαῶν ἀντιπρόσωποι, οἱ ἐπαγρυπνοῦντες ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἡθικότητος τῶν ἐθνῶν; Μεθ' ὧρας τὰς προόδους τῶν ἡμετέρων χρόνων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ τέχνῃ, ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ, διατελοῦμεν εἰσέτι παντελῶς ἀνίσχυροι ἀπέναντι τῆς ἀπαρηγόρου καὶ ἀπελπιστικῆς ἀληθείας τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ρητοῦ, ὅτι „ὅταν οἱ ἡγεμόνες ἐχθαίρωνται πρὸς ἀλλήλους, πρέπει οἱ λαοὶ νὰ μισῶνται καὶ νὰ ἀλληλοκτονῶσιν.“ Τὰ ἡμέτερα